

PAXTA TOLASIDAN O'RTA YO'G'ONLIKDAGI PNEVMYOYIGIRUV IPLARI
ISHLAB CHIQUARUVCHI KORXONANI TEXNIK-IQTISODIY ASOSLASH

Xolmirzayev Q

Ilmiy rahbar:

Ibrohimova Mohinur Omadbek qizi

Andijon davlat texnika institute "YSBKIT" yo'nalishi 4-bosqich talabasi

O'zbekiston to'qimachilik sanoatining strategik maqsadi paxta tolasini to'liq qayta ishlash va qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar eksportini oshirishdir. O'rta yo'g'onlikdagi yoki teks) pnevmoyigiruv iplari jahon bozorida eng xaridorgir hisoblanadi. Chunki ushbu iplar jinsi (denim), trikotaj matolari, sochiq va uy tekstili ishlab chiqarishda asosiy xomashyo bo'lib xizmat qiladi. Paxta tolasidan o'rta yo'g'onlikdagi pnevmoyigiruv iplarini ishlab chiqarish bugungi to'qimachilik sanoatining eng muhim va istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil etilgan pnevmoyigiruv korxonalarini yuqori unumdorlik, sifatli mahsulot ishlab chiqarish hamda iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydi. Ayniqsa, O'zbekiston kabi paxta yetishtirish salohiyati yuqori bo'lgan davlatlar uchun bunday korxonalarini tashkil etish muhim iqtisodiy ahamiyatga ega.

Pnevmoyigiruv usuli havo oqimi yordamida tolalarni yigirish texnologiyasiga asoslanadi. Ushbu texnologiya an'anaviy halqali yigiruv usullaridan farqli ravishda ishlab chiqarish tezligini bir necha barobar oshiradi. Natijada qisqa vaqt ichida katta hajmdagi sifatli ip mahsulotlarini ishlab chiqarish imkoniyati yaratiladi. O'rta yo'g'onlikdagi iplar esa to'qimachilik sanoatida eng ko'p talab qilinadigan mahsulotlardan biri hisoblanadi. Ular trikotaj, gazlama, jinsi matolari, sport kiyimlari va boshqa turdagi mahsulotlar ishlab chiqarishda keng qo'llaniladi.

Korxonada ishlab chiqarish jarayoni bir necha asosiy bosqichlardan iborat bo'ladi. Dastlab paxta tolasini qabul qilinadi va sifat nazoratidan o'tkaziladi. Xomashyoning sifati kelajakdagi mahsulot sifatiga bevosita ta'sir qilgani sababli bu jarayon muhim ahamiyatga ega. Shundan so'ng paxta tolasini maxsus tozalash uskunalariida chang, chiqindi va qisqa tolalardan tozalanadi. Tozalangan tolalar tarash mashinalariga yuborilib, ular bir tekis holatga keltiriladi. Tarash jarayonida tolalar parallel joylashadi va keyingi yigiruv bosqichiga tayyorlanadi. Keyingi bosqichda pilta hosil qilish jarayoni amalga oshiriladi. Pilta pnevmoyigiruv mashinalariga uzatiladi va havo oqimi yordamida yigirilib, tayyor ip shakllantiriladi. Pnevmoyigiruv mashinalari yuqori tezlikda ishlashi sababli ishlab chiqarish hajmi sezilarli darajada ortadi. Ushbu texnologiyaning yana bir muhim afzalligi shundaki, ishlab chiqarishda inson omili kamayadi va avtomatlashtirish darajasi yuqori bo'ladi. Bu esa mahsulot sifatining barqarorligini ta'minlaydi. Korxonada zamonaviy texnologik uskunalardan foydalanish katta ahamiyatga ega. Hozirgi kunda dunyoda Rieter, Schlafhorst, Murata kabi kompaniyalar tomonidan ishlab chiqarilgan pnevmoyigiruv mashinalari keng qo'llanilmoqda. Ushbu uskunalarning energiya tejamkorligi, yuqori unumdorligi va avtomatik boshqaruv tizimlari bilan ajralib turadi. Zamonaviy uskunalarning qo'llanilishi ishlab chiqarish tannarxini kamaytiradi hamda mahsulot

raqobatbardoshligini oshiradi. Korxonaning iqtisodiy samaradorligi texnik-iqtisodiy asoslashning asosiy qismidir. Mahalliy paxta xomashyosidan foydalanish import xarajatlarini kamaytiradi. Bundan tashqari, tayyor ip mahsulotlarini eksport qilish orqali katta miqdorda valyuta tushumiga erishish mumkin. Bugungi kunda jahon bozorida sifatli ip-kalava mahsulotlariga talab yuqori bo'lib, bu korxonaning istiqbolini yanada oshiradi.

Pnevmoiygiruv texnologiyasi energiya va mehnat sarfini kamaytirishi bilan ham ahamiyatlidir. An'anaviy yigiruv usullarida ko'proq ishchi kuchi talab qilinsa, pnevmoiygiruv tizimida avtomatlashtirish tufayli ishchilar soni nisbatan kamayadi. Bu esa ishlab chiqarish xarajatlarini qisqartirib, rentabellik darajasini oshiradi. Korxonada faoliyati davomida yuzlab yangi ish o'rinlari yaratiladi va hudud iqtisodiyotining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Korxonada mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi masalalariga alohida e'tibor qaratilishi lozim. Ishlab chiqarish sexlarida chang miqdorini kamaytirish uchun ventilyatsiya tizimlari o'rnatiladi. Ishchilar maxsus kiyimlar, respiratorlar va himoya vositalari bilan ta'minlanadi. Shuningdek, yong'in xavfsizligi talablariga to'liq amal qilinadi. Zamonaviy korxonalarda ekologik xavfsizlik ham muhim o'rin tutadi. Chiqindilarni qayta ishlash va changni filtrlash tizimlari atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirishga xizmat qiladi. Korxonani joylashtirishda xomashyo bazasiga yaqin hudud tanlash maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bu transport xarajatlarini kamaytiradi va ishlab chiqarish uzluksizligini ta'minlaydi. Bundan tashqari, elektr energiyasi, suv ta'minoti va logistika tizimlarining mavjudligi ham muhim omillar hisoblanadi.

Texnik-iqtisodiy hisob-kitoblarga ko'ra, pnevmoiygiruv korxonasining rentabellik darajasi yuqori bo'lib, investitsiya xarajatlari qisqa muddatda qoplanadi. Mahsulot tannarxining nisbatan pastligi va bozor talabining yuqoriligi korxonaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlaydi. Shu sababli paxta tolasidan o'rta yo'g'onlikdagi pnevmoiygiruv iplarini ishlab chiqaruvchi korxonani tashkil etish iqtisodiy jihatdan samarali loyiha hisoblanadi.

Bugungi kunda yengil sanoat tarmoqlarini modernizatsiya qilish va mahalliy xomashyoni chuqur qayta ishlash mamlakat iqtisodiyotining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, paxta tolasida yuqori sifatli ip-kalava mahsulotlarini ishlab chiqarish eksport salohiyatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, paxta tolasidan o'rta yo'g'onlikdagi pnevmoiygiruv iplarini ishlab chiqaruvchi korxonani tashkil etish iqtisodiy jihatdan samarali va texnologik jihatdan dolzarb loyiha hisoblanadi. Pnevmoiygiruv texnologiyasi an'anaviy yigiruv usullariga nisbatan yuqori unumdorlik, energiya tejamkorligi hamda mahsulot sifatining barqarorligi bilan ajralib turadi. Ushbu usulda ishlab chiqarilgan iplar to'qimachilik va trikotaj sanoatida keng qo'llanilib, mustahkamligi, silliqiligi va bir xil strukturasi ega bo'lishi bilan ahamiyatlidir. O'rta yo'g'onlikdagi iplar esa ichki va tashqi bozorda talab yuqori bo'lgan mahsulotlar qatoriga kiradi. Korxonani tashkil etishda zamonaviy texnologik uskunalarni tanlash, ishlab chiqarish quvvatini to'g'ri aniqlash, xomashyo bazasining yaqinligi hamda energetik resurslardan samarali foydalanish muhim omil hisoblanadi. Texnik-iqtisodiy tahlillar natijasida korxonaning rentabelligi yuqori bo'lishi, ishlab chiqarish tannarxining pasayishi va qisqa muddatda investitsiya xarajatlarining qoplanishi kutiladi.

Mazkur loyiha yangi ish o'rinlarini yaratish, mahalliy xomashyoni qayta ishlash hajmini oshirish va eksportbop mahsulot ishlab chiqarishni rivojlantirish orqali mamlakat iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, korxonada ekologik xavfsizlik talablariga javob beruvchi texnologiyalarni qo'llash atrof-muhit muhofazasini ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, paxta tolasidan o'rta yo'g'onlikdagi pnevmoyigiruv iplarini ishlab chiqaruvchi korxonani tashkil etish iqtisodiy jihatdan samarali va texnologik jihatdan istiqbolli loyiha hisoblanadi. O'zbekiston paxta xomashyosiga boy bo'lgani sababli bunday korxonalarni tashkil qilish mahalliy resurslardan oqilona foydalanishga xizmat qiladi. Pnevmoigiruv texnologiyasi yuqori unumdorlikka ega bo'lib, sifatli ip ishlab chiqarish imkonini beradi.

Ushbu texnologiya yordamida ishlab chiqarish tannarxi kamayadi, mahsulot sifati esa oshadi. Natijada korxonada ichki va tashqi bozorda raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqaradi. Korxonaning faoliyati yangi ish o'rinlari yaratadi, eksport hajmini oshiradi hamda mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy uskunalari va avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish mehnat unumdorligini oshirish bilan birga ekologik xavfsizlikni ham ta'minlaydi. Kelajakda pnevmoyigiruv korxonalarini ko'paytirish to'qimachilik sanoatini yanada rivojlantirish, tayyor mahsulot ishlab chiqarishni kengaytirish va xalqaro bozorda milliy mahsulotlar ulushini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. — O'zbekiston iqtisodiy siyosati va sanoatni rivojlantirish masalalari.
2. Mamatov A., To'qimachilik texnologiyasi asoslari. Toshkent, 2020.
3. Jo'rayev Q. — Yigiruv texnologiyasi. Toshkent, 2019.
4. Textile Technology Journal, 2021.
5. O'zbekiston Respublikasi To'qimachilik sanoati rivojlantirish dasturi.
6. Ahmedov S. — Paxta tolalarini qayta ishlash texnologiyasi.
7. Xorijiy to'qimachilik texnologiyalari bo'yicha ilmiy maqolalar.
8. Pnevmoigiruv uskunalari kataloglari va texnik tavsiflari.
9. Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi bo'yicha me'yoriy hujjatlar.
10. Zamonaviy yigiruv texnologiyalari bo'yicha o'quv qo'llanmalar.